

Öğretmen Genel Yeterlikleri Açısından Sınıf Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Kendilerini Değerlendirmeleri

Özkan ÇELİK, Alper YORULMAZ, Halil ÇOKÇALIŞKAN*

Öğretmen Genel Yeterlikleri Açısından Sınıf Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Kendilerini Değerlendirmesi

Özet

Çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri açısından kendilerini hangi düzeyde gördüklerini belirlemektir. Çalışmada nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu, bir üniversitenin sınıf öğretmenliği anabilim dalı son sınıfında eğitim gören öğretmen adayları ile devlet ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Katılımcıların öğretmen yeterliklerine ilişkin değerlendirmelerini belirlemek amacıyla hazırlanan veri toplama aracında Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] tarafından yayınlanan öğretmen mesleği genel yeterlikleri formundaki mesleki bilgi, mesleki beceri, tutum ve değerler başlıkları altında yer alan maddelerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen genel yeterliklerine ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlere göre kendilerini daha yüksek puanla değerlendirdikleri ve daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmen adaylarının genel yeterlik algılarının aynı grupların mesleğe başladıktan sonra da belirlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen yeterlikleri, Sınıf öğretmeni, Sınıf öğretmeni adayı.

Primary School Teachers' and Primary School Teacher Trainees' Evaluation of Themselves in Terms of Generic Teacher Competencies

Abstract

This study aims to make the primary school teachers and primary school teacher trainees evaluate themselves in terms of generic teacher competencies. The survey model, one of the quantitative research designs, was applied. The participants were comprised of the senior students attending in Primary School Teacher Department of a university and primary school teachers working in state schools. The data were gathered by means of the survey of Generic Teacher Competencies, developed by Ministry of National Education, to identify the participants' evaluations of teacher competencies. In this survey, there were items related with professional knowledge, professional competence, attitude and values. As a result of the study, it was concluded that primary school teacher trainees evaluated their scores with a higher score and accepted themselves as more competent than the teachers in terms of generic teacher competencies. In line with the results, it is suggested to determine the general competence perceptions of the same participants after they start to their profession.

Key Words: Teacher competencies, Primary school teacher, Primary school teacher candidate.

1. Giriş

Eğitim öğretim faaliyetlerinin en önemli paydaşı, sürece rehberlik eden öğretmenler-

*Özkan Çelik, Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ocelik@mu.edu.tr, Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0002-8490-9419>, Alper Yorulmaz, Arş.Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, alperyorulmaz@mu.edu.tr, Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0003-2832-6793>, Halil Çokçalışkan, Arş.Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, hcokcaliskan@mu.edu.tr, Orcid ID: <http://orcid.org/0000-0002-3454-0801>

Bu çalışma, 11-14 Nisan 2018 tarihleri arasında düzenlenen 17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

dir. Bu anlamda öğretmene yüklenen misyon ve anlam çağın gereklilikleri doğrultusunda sıklıkla değişmekte ve güncellenmektedir. Hayatımıza giren her yeni gelişme eğitim sistemimizde de karşılığını bulmakta ve pek çok değişimi gerekli kılmaktadır. Sürecin uygulayıcısı olarak öğretmenlerin de eğitimde gerçekleşen bu değişimlere uyum sağlamaları açısından kişisel ve mesleki niteliklerini arttırmaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin mesleki yeterlik düzeylerinin belirlenmesi, öğretmenlerin hangi konularda kendilerini geliştirmeleri ve güncellemeleri gerektiği hususunda ve de bir kalite standarttı belirlemede rehber olmaktadır. İdeal bir öğretmenin sahip olması gereken donanımlar olarak görülen bu özellikler öğretmen yeterlikleri olarak adlandırılmaktadır.

Öğretmen yeterlikleri, öğretmenlerin mesleklerini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017). Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği yürüten profesyonellerin, mesleğin gereklerini yerine getirişleriyle ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan beri üzerinde hep konuşulan bir konu olagelmıştır. Özellikle son yıllarda gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmeye çalışılan düzenlemeler bu konuda çok uzun yıllar sürebilecek çalışmaların da işaretçileridir (Seferoğlu, 2004). Öteden beri öğretmenlerin yeterlik sahibi olmaları öngörülen alanlar, konu alanı bilgisi, meslek bilgisi, genel kültür olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Bu konuda Yükseköğretim Kurulu içinde bir proje kapsamında yapılan ilk çalışma, 1990'lı yılların ortalarında eğitim fakültelerinde gündeme gelen yeniden yapılandırma çalışmaları sırasında gerçekleştirilmiştir (Şişman, 2009). Diğer taraftan uluslararası boyutta da kalite güvencesini ve öğretmenlik mesleğinin daha fazla tanınmasını sağlamak için öğretmen yeterliğinin değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Verlop, 1999; akt: Roelofs ve Sanders, 2007). Çünkü geçmişte olduğu gibi günümüzde de PISA, TALIS gibi uluslararası sınav sonuçları, eğitime ilişkin bir takım araştırma sonuçları, eğitimin kalitesini veya etkinliğini artırma arzusu, okul müfredatının öğrenim çıktıları açısından ifade edilmesi veya öğretmen eğitimi sistemini yeniden şekillendirmeye yönelik faaliyetler bu yeterlikleri tanımlamayı gerekli kılmaktadır (European Commission, 2013). Bu yeterlikler ulusal ve uluslararası platformlarda birer kalite standarttı olarak da görülebilir.

Öğretmenlerin kariyerleri boyunca mesleki gelişimine rehberlik edecek bir çerçeve olarak, öğretmen becerilerinin ve bilgisinin tanımının paylaşıyor olması öğrenme faaliyetleri için açık hedeflerin ve ortak bir başarılı öğretim anlayışının belirlenmesi için de oldukça önemli görülmektedir (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2005). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri çerçevesinde hazırlanmış yeterlik düzeyi belirleme ve değerlendirme sistemi, öğretmenlerin gösterdiği gelişimleri izlemeye ve öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyacı duyduğu alanları belirlenmeye yardımcı olmaktadır. Ayrıca yeterliklerin belirlenmesi öğretmenlere kendilerini tanımları, mesleki öz-değerlendirmelerini yapmaları ve kariyerlerini planlamaları hususlarında destek

olmaktadır (Buldu, 2014). Dolayısıyla belirlenen bu yeterlik ölçütleri belli standartlarda bir kaliteyi, gelişimi ve nitelik yönetimini işaret etmektedir. Bu bağlamda yeterlikler sadece görev başındaki öğretmenlerde değil, kısa süre sonra görevi yapacak olan öğretmen adaylarının eğitimlerinde de işe koşulmalıdır. MEB Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (2017) kapsamında öğretmenlerin mesleğe kabulünde adaylık ve yetiştirme süreci aşamalarının da yeterlikler çerçevesinde oluşturulacağı ve böylelikle aday öğretmenlerin de mesleğe hazır hale gelmesinin sağlanacağı ifade edilmektedir. Ancak bu sayede çağın gereklerini yerine getirebilecek insan gücünün yetiştirecek öğretmen adaylarının niteliği arttırılabilecek, yine bu sayede yenilikler öğrenme ortamlarına aktarılabilecektir. Kobalia ve Garakanidze'ye göre (2010) bir öğretmen her zaman profesyonel olarak değerli yetkinlikler geliştirmek ve birikimlerinin öğretmen yeterliğini belirlediğini bilmek durumundadır. Öğretmen eğitiminde yeterliklerin geliştirilmesi özel ilgi gerektirmektedir. Buruner'in de ifade ettiği gibi "Bir öğretmen aynı zamanda etkili bir yeterlik modeli olmalıdır".

Öğretmen ve aday öğretmenlerin genel yeterliklere sahip olması eğitim süreçlerinin daha verimli olması ve geliştirebilmesi açısından kilit öneme sahiptir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının bu yeterliklere ne kadar sahip olduklarının bilinmesi de bir yeterlik profili ortaya çıkarmak açısından önem arz etmektedir. Mevcut genel yeterlikler konusunda öğretmen ve aday öğretmenlerin kendilerini değerlendirmeleri, gerek mesleki gerekse kişisel gelişim anlamında hangi konularda desteğe ihtiyaç duydukları hususunda da somut veriler sunabilecektir. Literatür incelendiğinde öğretmenlerin (Karacaoğlu, 2008; Kararmaz ve Arslan, 2014; Kobalia ve Garakanidze, 2010; Lawrence ve Veena, 2012; Pantić ve Wubbels, 2010; Taşar, 2012) ve öğretmen adaylarının (Capraro, Capraro, ve Helfeldt, 2010; Çubukçu, 2010; Dilci ve Yıldız, 2012; Erişen ve Çeliköz, 2003; Fraefel, Bäuerlein ve Barabasch, 2017; Kahramanoğlu ve Ay, 2013; Kaya ve Demir, 2014; Özer ve Gelen, 2008; Seferoğlu, 2004; Şeker, Deniz ve Görgen, 2005; Taşgın ve Sönmez, 2013) yeterlik düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalar farklı öğretmen yeterlikleri kapsamında değerlendirmeler yapmış ve sonuçlar ortaya koymuşlardır. Hem sınıf öğretmenlerinin hem de sınıf öğretmeni adaylarının kendilerini değerlendirmelerine ilişkin sonuçları karşılaştıran araştırmaların ise oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu anlamda araştırmacının özellikle sınıf öğretmeni ve öğretmen adaylarının öğretmen yeterlikleri konusunda mevcut durumlarını ortaya çıkaracağı ve bir karşılaştırma imkânı sunacağı düşünülmektedir. Çünkü sınıf öğretmenleri eğitim sürecinin başlangıcına rehberlik ederek bireyin temel yaşamsal bilgi ve becerilerini kazanmasında kritik rol oynayan önemli bir etkidir. Dolayısıyla ideal sınıf öğretmeni olarak nitelendirilebilecek öğretmenin, genel mesleki yeterliklere sahip olması önem arz etmektedir. Bu bakımdan sınıf öğretmenlerinin özelinde mesleki yeterliklerin belirlenmesi ve bu çerçevede bir geliştirme sürecinin izlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, sınıf öğretmeni ve sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlikler açısından kendilerini nasıl değerlendirmelerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmacının alt amaçları aşağıdaki şekildedir.

- Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?
- Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel alt yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmanın amacına uygun olarak nicel araştırma desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye amaçlayan araştırma yöntemleridir (Karasar, 2012).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde, Ege bölgesinde yer alan bir üniversitenin sınıf öğretmenliği anabilim dalı son sınıfında eğitim gören 74 sınıf öğretmeni adayı ile yine üniversitenin bulunduğu ilde MEB'e bağlı devlet ilkokullarında görev yapan 71 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Dördüncü sınıf öğretmen adayları, eğitim süreçlerini tamamlamak üzere oldukları ve kısa süre sonra mesleğe başlayacak adaylar olarak öğretmen yeterlikleri konusunda en iyi değerlendirmeyi yapabilecek durumda oldukları için seçilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının bazı demografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Bazı Demografik Özellikleri

Değişkenler	Sınıf öğretmeni		Sınıf öğretmeni adayı		
	n	%	n	%	
Cinsiyet	Kadın	47	66.2	58	78.4
	Erkek	24	33.8	16	21.6
Kıdem	5 yıl ve altı	17	23.9	-	-
	6-10 yıl	31	43.7	-	-
	11 yıl ve üzeri	23	32.4	-	-

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin 47'si (%66.2) kadın, 24'ü (%33.8) ise erkektir. Bununla birlikte öğretmenlerin 17'si (%23.9) "5 yıl ve altı", 31'i (%43.7) "6-10 yıl" ve 23'ü (%32.4) "11 yıl ve üzeri" kıdeme sahiptir. Yine araştırmaya katılan sınıf öğretmeni adaylarının ise 58'i (%78.4) kadın, 16'sı (%21.6) erkektir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri MEB (2017) tarafından belirlenen öğretmen genel yeterlikleri temel alınarak araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama araçları ile toplanmıştır. Bu kapsamda sınıf öğretmenlerine ve öğretmen adaylarına yönelik ifade kökü olarak aynı ifadelerin yer aldığı iki farklı form hazırlanmıştır. Hizmet sürecinde oldukları için öğretmenlere yönelik hazırlanan formda yer alan ifadeler “yapabilirim” şeklinde, henüz mesleği yapmadıkları için de öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan formda bulunan ifadeler de “yapabileceğimi düşünüyorum” şeklinde düzenlenmiştir. Hazırlanan formlar 2’si sınıf öğretmenliği alanında, 1’i eğitim bilimleri alanında, 1’i Türkçe eğitimi alanında çalışan alan uzmanları ile 1 de sınıf öğretmenin görüşlerine sunulmuştur. Veri toplama formlarında MEB tarafından belirlenen başlık ve alt başlıklar dikkate alınarak “mesleki bilgi”, “mesleki beceri” ve “tutum ve değerler” olmak üzere üç yeterlik alanına yer verilmiştir. Mesleki bilgi yeterliği altında 5 maddeden oluşan “alan bilgisi”, 6 maddeden oluşan “alan eğitimi bilgisi” ve 5 maddeden oluşan “mevzuat bilgisi” yer almaktadır. Mesleki beceri yeterliği altında 4 maddenin yer aldığı “eğitim öğretimi planlama”, 7 maddenin yer aldığı “öğrenme ortamları oluşturma”, 12 maddenin yer aldığı “öğrenme ve öğretme sürecini yönetme” ve 5 maddenin yer aldığı “ölçme ve değerlendirme” alt yeterlik alanları yer almaktadır. Öğretmen yeterliklerine ilişkin tutum ve değerler yeterliği altında 4 maddeden oluşan “milli, manevi ve evrensel değerler”, 4 maddeden oluşan “öğrenciye yaklaşım”, 6 maddeden oluşan “iletişim ve işbirliği” ve 7 maddeden oluşan “kişisel ve mesleki gelişim” alt yeterlikleri bulunmaktadır. Hazırlanan öğretmen yeterliklerine ilişkin formlar toplam 65 madde, 3 yeterlik alanı ve 11 alt yeterlik alanından oluşmaktadır.

Veri toplama aracının puanlanmasında 5’li likert kullanılmış olup puanlama “0-4” aralığında yer almaktadır. Bununla birlikte sınıf öğretmenlerine yönelik hazırlanan veri toplama aracında cinsiyet ve kıdem yılı, öğretmen adaylarına yönelik hazırlanan veri toplama aracında ise cinsiyet değişkenine ilişkin soruların yer aldığı birer bölüm bulunmaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri 2017-2018 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi Mart ayı içerisinde sınıf öğretmenleri ve öğretmen adayları için hazırlanan iki anket formu ile toplanmıştır. Uygulama süreci araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiş olup MEB bünyesinde yer alan sınıf öğretmenlerine gerekli izinler alınarak anket uygulanmıştır. Araştırma kapsamında gerekli olan izinler alınmasına rağmen çalışmaya gönüllü ve istekli olan sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının katılmasına dikkat edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri toplandıktan sonra elde edilen veriler araştırmacılar tarafından istatistik programlarına girilmiştir. Eksik ya da hatalı doldurulmuş olan formlar analizler dışında tutulmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda her alt yeterlik alanına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca alt yeterlik alanında yer alan

ölçme maddelerine ilişkin istatistiksel hesaplama (ortalama ve standart sapma) yapılmıştır. Hesaplanan değerler tablo haline dönüştürülerek sunulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen veriler analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanarak sunulmuştur.

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?” sorusunu yanıtlamak amacıyla yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Sınıf Öğretmeni ve Öğretmen Adaylarının Öğretmen Genel Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirme Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yeterlikler	Sınıf Öğretmeni			Sınıf Öğretmeni Adayı		
	N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss
Mesleki Bilgi	71	3.05	.51	74	3.03	.58
Mesleki Beceri	71	2.88	.74	74	3.35	.55
Tutum ve Değerler	71	2.88	.77	74	3.55	.50
Genel Yeterlikler	71	2.94	.61	74	3.31	.49

Tablo 2’de yer alan bulgular incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme puan ortalamalarının ($\bar{X}= 2.94$), öğretmen adaylarının puan ortalamalarına ($\bar{X}= 3.31$) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Öğretmenlik yeterlikleri alanlarından biri olan “Mesleki Bilgi” yeterliğine ilişkin puan ortalamaları dikkate alındığında sınıf öğretmenlerinin puan ortalamasının ($\bar{X}= 3.05$), sınıf öğretmeni adaylarının puan ortalamasından ($\bar{X} = 3.03$) daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Ancak aradaki farkın çok yüksek olmadığı da gözlenen başka bir bulgudur. Diğer yeterlik alanları ele alındığında sınıf öğretmenlerinin “Mesleki Beceri” ($\bar{X} = 2.88$), “Tutum ve Değerler” ($\bar{X}= 2.88$) yeterliklerinde aldıkları puanların, sınıf öğretmeni adaylarının Mesleki Beceri” ($\bar{X}= 3.35$), “Tutum ve Değerler” ($\bar{X}= 3.55$) yeterliklerinde aldıkları puanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca sınıf öğretmenleri öğretmenlik yeterliklerine ilişkin en yüksek ortalama puanı “Mesleki Bilgi” ($\bar{X}= 3.05$) boyutunda alırken, sınıf öğretmeni adayları ise en yüksek ortalama puanı “Tutum ve Değerler” ($\bar{X}= 3.55$) boyutunda almışlardır. Her iki grubunda puanları incelendiğinde formdan alınabilecek en yüksek puan ortalamasının da $\bar{X}= 4.00$ olduğu dikkate alınarak, hem sınıf öğretmenlerinin hem de

öğretmen adaylarının kendilerini genel yeterlikleri açısından yüksek kabul edilebilecek bir puan ortalaması ile değerlendirdikleri söylenebilir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel alt yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?” sorusunu yanıtlamak amacıyla yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Sınıf Öğretmeni ve Öğretmen Adaylarının Öğretmen Genel Alt Yeterlikleri Açısından Kendilerini Değerlendirme Durumlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Yeterlikler	Alt yeterlikler	Sınıf Öğretmeni			Sınıf Öğretmeni Adayı		
		N	\bar{X}	ss	N	\bar{X}	ss
Mesleki Bilgi	Alan Bilgisi	71	3.21	.66	74	3.05	.60
	Alan Eğitimi Bilgisi	71	2.98	.63	74	3.01	.61
	Mevzuat Bilgisi	71	2.97	.64	74	3.04	.73
Mesleki Beceri	Eğitim Öğretimi Planlama	71	2.97	.81	74	3.28	.66
	Öğrenme Ortamları Oluşturma	71	2.84	.96	74	3.41	.56
	Öğrenme ve Öğretme Sürecini Yönetme	71	2.90	.81	74	3.36	.56
	Ölçme ve Değerlendirme	71	2.83	.81	74	3.34	.59
Tutum ve Değerler	Milli, Manevi ve Evrensel Değerler	71	2.86	.94	74	3.61	.55
	Öğrenciye Yaklaşım	71	2.82	.83	74	3.56	.57
	İletişim ve İşbirliği	71	2.84	.87	74	3.49	.53
	Kişisel ve Mesleki Gelişim	71	3.00	.83	74	3.53	.50

Tablo 3’e göre öğretmen genel alt yeterliklerinden olan “Alan Bilgisine” ilişkin sınıf öğretmenlerinin kendilerini değerlendirme puan ortalamasının (\bar{X} = 3.21) öğretmen adaylarına (\bar{X} = 3.05) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen genel yeterlikleri kapsamındaki diğer alt yeterlikler olarak; “Alan Eğitimi Bilgisi” (\bar{X} = 3.01), “Mevzuat Bilgisi” (\bar{X} = 3.04), “Eğitim Öğretimi Planlama” (\bar{X} = 3.28), “Öğrenme Ortamları Oluşturma” (\bar{X} = 3.41), “Öğrenme ve Öğretme Sürecini Yönetme” (\bar{X} = 3.36), “Ölçme ve Değerlendirme” (\bar{X} = 3.34), “Milli, Manevi ve Evrensel Değerler” (\bar{X} = 3.61), “Öğrenciye Yaklaşım” (\bar{X} = 3.56), “İletişim ve İşbirliği” (\bar{X} = 3.49) ve “Kişisel ve Mesleki Gelişim” (\bar{X} = 3.53) alanlarında sınıf

öğretmeni adaylarının ortalama puanlarının sınıf öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte mesleki bilgi alanı altında yer alan alt yeterlikler incelendiğinde hem sınıf öğretmenlerinin hem de öğretmen adaylarının en yüksek ortalamaya “Alan Bilgisi” (\bar{X} = 3.21) alt yeterliğinde sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Mesleki beceri alanı altında yer alan alt yeterlikler ele alındığında ise sınıf öğretmenlerinin en yüksek puanı “Eğitim Öğretimi Planlama” (\bar{X} = 2.97) alt yeterliğinde aldığı, öğretmen adaylarının ise en yüksek puanı “Öğrenme Ortamları Oluşturma” (\bar{X} = 3.41) alt yeterliğinde aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yine tutum ve değerler alanının alt yeterliklerinde ise sınıf öğretmenleri en yüksek puanı “Kişisel ve Mesleki Gelişim” (\bar{X} = 3.00) alt yeterliğinde alırken, öğretmen adayları en yüksek puanı “Milli, Manevi ve Evrensel Değerler” (\bar{X} = 3.61) alt yeterliğinde almışlardır. Alt yeterlik boyutunda alınan puanlarda incelendiğinde gerek sınıf öğretmenlerini gerekse öğretmen adaylarının aldıkları ortalama puanların tamamının yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bununla birlikte sınıf öğretmeni adaylarının alan bilgisi alt yeterliği hariç diğer tüm alt yeterlik alanlarında sınıf öğretmenlerine göre daha yüksek ortalama puan elde ettikleri de ulaşılan bir başka bulgudur.

Elde edilen puanların alt yeterliklere ait hangi ifadelerde yüksek olarak karşımıza çıktığı incelendiğinde ise mesleki bilgi yeterlikleri altında yer alan “Alan Bilgisi” alt yeterliğinde sınıf öğretmenlerinin en yüksek ortalama ile “Alanım ile ilgili konu ve kavramları analiz edebilirim.” (\bar{X} = 3.33) ifadesine katıldıkları, öğretmen adaylarının ise en yüksek ortalama ile “Milli ve manevi değerlerin alanıma yansımalarını yorumlayabilirim.” (\bar{X} = 3.27) ifadesine katıldıkları tespit edilmiştir. Yine “Alan eğitimi bilgisi” alt yeterliğinde sınıf öğretmenlerinin en yüksek ortalama puanı “Öğrencilerin gelişim ve öğrenme özelliklerine ilişkin bilgimi öğretim süreçleri ile ilişkilendirebilirim.” (\bar{X} = 3.11) ifadesinden aldıkları, öğretmen adaylarının ise en yüksek puanı “Alanımın öğretiminde milli ve manevi değerlerden nasıl yararlanılacağına karar verebilirim.” (\bar{X} = 3.24) ifadesinden aldıkları belirlenmiştir. “Mevzuat bilgisi” alt yeterliğinde ise sınıf öğretmenleri en yüksek oranda “Vatandaş olarak bireysel hak ve sorumluluklarımı açıklayabilirim.” (\bar{X} = 3.14) ifadesine, sınıf öğretmeni adayları “Öğretmenlik mesleğini ilgilendiren mevzuatı açıklayabilirim.” (\bar{X} = 3.28) ifadesine katılmışlardır.

Mesleki beceri yeterlikleri altında yer alan “Eğitim Öğretimi Planlama” alt yeterliğinde de sınıf öğretmenleri “Öğrencilerin bireysel farklılıklarını ve sosyokültürel özelliklerini dikkate alarak esnek öğretim programı hazırlayabilirim.” (\bar{X} = 3.01) ifadesine, öğretmen adayları “Öğretim sürecinin planlarken milli ve manevi değerleri dikkate alabilirim.” (\bar{X} = 3.36) ifadesine en yüksek oranda katıldıklarını ifade etmişlerdir. “Öğrenme Ortamları Oluşturma” alt yeterliğinde sınıf öğretmenleri “Öğrencilerle etkili iletişim kurabileceğim demokratik öğrenme ortamları hazırlayabilirim.” (\bar{X} = 2.92), öğretmen adayları ise “Öğrenme ortamlarını dersin kazanımlarına göre düzenleyebilirim.” (\bar{X} = 3.47) ifadelerine en yüksek oranda katılmışlardır. “Öğrenme ve Öğretme Sürecini Yönetme” alt yeterliğinde

de sınıf öğretmenleri “Öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımlarını sağlayabilirim.” (\bar{X} = 3.01) ifadesine, öğretmen adayları “Öğretme ve öğrenme sürecinde uygun araç, gereç ve materyalleri etkin kullanabilirim.” (\bar{X} = 3.50) ifadesine en yüksek oranda katıldıklarını belirtmişlerdir. “Ölçme ve Değerlendirme” alt yeterliğinde sınıf öğretmenleri “Alanıma ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun ölçme ve değerlendirme araçlarını hazırlar ve kullanabilirim.” (\bar{X} = 2.85), öğretmen adayları “Ölçme ve değerlendirmeyi objektif ve adil olarak yapabilirim.” (\bar{X} = 3.44) ifadelerine en yüksek oranda katılmışlardır.

Tutum ve değerler yeterlikleri altında yer alan “Milli, Manevi ve Evrensel Değerler” alt yeterliğinde sınıf öğretmenlerinin en yüksek oranda “Bireysel ve kültürel farklılıklara saygı duyabilirim.” (\bar{X} = 2.88) ifadesini puanladıkları bulunurken, öğretmen adaylarının ise en yüksek oranda “Doğal çevre ile tarihsel ve kültürel mirasın korunmasına duyarlılık gösterebilirim.” (\bar{X} = 3.66) ifadesini puanladıkları tespit edilmiştir. “Öğrenciye Yaklaşım” alt yeterliğinde en yüksek ortalamaya sınıf öğretmenlerinin “Tutum ve davranışlarımla öğrencilere rol model olabilirim.” (\bar{X} = 2.92), öğretmen adaylarının ise “Her öğrenciye insan ve birey olarak değer verebilirim.” (\bar{X} = 3.59) ifadelerinin sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte “İletişim ve İşbirliği” alt yeterliğinde en yüksek ortalama ile sınıf öğretmenlerinde “Meslektaşlarımla bilgi ve deneyim paylaşımına açıgımdır.” (\bar{X} = 2.90), öğretmen adaylarında ise “Okul gelişimine yönelik faaliyetlere aktif olarak katılabilirim.” (\bar{X} = 3.52) ifadeleri öne çıkmıştır. “Kişisel ve Mesleki Gelişim” alt yeterliğinde hem sınıf öğretmenleri hem de öğretmen adayları “Mesleki etik ilkelere uyararak mesleki bağlılık ve saygınlığı koruyabilirim.” (\bar{X} = 3.16; \bar{X} = 3.52) ifadesine en yüksek oranda katılarak bu konuda kendilerini yeterli hissettiklerini ifade etmişlerdir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sınıf öğretmeni ve öğretmen adaylarının öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini hangi düzeyde gördüklerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada “Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?” ve “Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel alt yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?” sorularına yanıt aranmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme puan ortalamalarının \bar{X} = 2.94, öğretmen adaylarının puan ortalamalarının ise \bar{X} = 3.31 olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre hem sınıf öğretmenlerinin hem de sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri açısından kendilerini yüksek kabul edilebilecek bir puan ortalaması ile değerlendirdikleri görülmüştür. Dilci ve Yıldız’ın (2012) yaptıkları araştırmada da öğretmen adaylarının mesleki yeterlik inançlarına ilişkin kendilerini “oldukça yeterli” olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kahyaoğlu ve Yangın da (2007) benzer şekilde araştırmalarının sonucunda ilkökul öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği alanında kendilerini oldukça yeterli gördüklerini belirlemişlerdir. Yapılan bazı araştırmalarda (Bulut, 2014; Yeşilyurt, 2011; İyison ve Onur-Sezer, 2017; Kahramanoğlu ve Ay, 2013; Karakuş

2017) araştırmanın bu bulgusunu destekleyen sonuçlara ulaşıldığı ve hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği yeterlik algılarının yüksek düzeyde çıktığı yönünde bulgular ortaya konulduğu görülmektedir. Bununla birlikte iki grubun arasındaki ortalama puan farkının çok fazla olmamasına rağmen sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen genel yeterlikleri açısından kendilerini sınıf öğretmenlerine göre daha yeterli gördükleri de araştırmada elde edilen bir başka sonuçtur. Bu sonucun ortaya çıkmasının temel nedeni sınıf öğretmenlerinin meslek yaşamlarında karşılaştıkları durumları göz önünde bulundurarak daha temkinli değerlendirmeler yapmaları, sınıf öğretmeni adaylarının ise idealist bakış açısıyla değerlendirmeler yapmaları olarak yorumlanabilir. Özer ve Gelen'in de (2008) öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yaptıkları çalışmada, araştırmanın bulgularına paralel olarak öğretmen adaylarının öğretmenlere oranla daha yüksek derecede mesleğin gerektirdiği yeterliklere sahip olduklarını düşündükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

Yeterlik alanları ele alınarak incelendiğinde ise sınıf öğretmenlerinin “Mesleki Bilgi” yeterliğine ilişkin puan ortalamalarının (\bar{X} = 3.05), sınıf öğretmeni adaylarının puan ortalamasına göre (\bar{X} = 3.03) biraz daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca mesleki deneyim ve bilgi olarak meslek içinde olan sınıf öğretmenlerinin kendilerini daha yeterli hissettikleri yorumu yapılabilir. Diğer yeterlik alanlarında ise öğretmen adaylarının aldıkları ortalama puanların daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir diğer alt problemi olan “Sınıf öğretmenleri ve öğretmen adaylarının öğretmen genel alt yeterlikleri açısından kendilerini değerlendirme durumları nasıldır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan analizler sonucunda ise “Alan Bilgisi” boyutu hariç, “Alan Eğitimi Bilgisi” (\bar{X} = 3.01), “Mevzuat Bilgisi” (\bar{X} = 3.04), “Eğitim Öğretimi Planlama” (\bar{X} = 3.28), “Öğrenme Ortamları Oluşturma” (\bar{X} = 3.41), “Öğrenme ve Öğretme Sürecini Yönetme” (\bar{X} = 3.36), “Ölçme ve Değerlendirme” (\bar{X} = 3.34), “Milli, Manevi ve Evrensel Değerler” (\bar{X} = 3.61), “Öğrenciye Yaklaşım” (\bar{X} = 3.56), “İletişim ve İşbirliği” (\bar{X} = 3.49) ve “Kişisel ve Mesleki Gelişim” (\bar{X} = 3.53) alanlarında sınıf öğretmeni adaylarının ortalama puanlarının sınıf öğretmenlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının içinde buldukları eğitim süreçleri mesleki yeterlik inançlarına ilişkin olumlu algı geliştirmelerine katkı sağlayabilmektedir. Sonuç olarak sınıf öğretmeni adaylarının en az öğretmenler kadar genel yeterlikler hususunda kendilerini yeterli hissetmeleri aldıkları eğitim süreçlerini bu çerçeveden değerlendirme açısından önemlidir. Yapılacak olan araştırmalarla farklı branşlardaki öğretmen ve öğretmen adayları ile de benzer çalışmalar yapıp karşılaştırmalı incelenebilir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının genel yeterlik algıları aynı gruplar mesleğe başladıktan sonra da belirlenip karşılaştırılabilir. Bu sayede öğretmenlerin kendilerini öğretmen adaylarına göre daha düşük ortalamayla değerlendirmelerinin nedenleri de ortaya konulabilir.

Kaynaklar

- Buldu, M. (2014).** Öğretmen yeterlik düzeyi değerlendirmesi ve mesleki gelişim eğitimleri planlanması üzerine bir öneri. *Millî Eğitim*, 204, 114-134.
- Bulut, İ. (2014).** Öğretmenlerin öğrenme ve öğretme sürecine ilişkin yeterlik algıları. *İlköğretim Online*, 13(2), 577-593.
- Capraro, M. M., Capraro, R. M., & Helfeldt, J. (2010).** Do differing types of field experience make a difference in teacher candidates' perceived level of competence? *Teacher Education Quarterly*, 37(1), 131-154.
- Cubukcu, F. (2010).** Student teachers' perceptions of teacher competence and their attributions for success and failure in learning. *The Journal of International Social Research*, 3(10), 213-217.
- Dilci, T. ve Yıldız, H. (2012).** Öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerine ilişkin inançları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 245-265.
- Erişen, Y. ve Çeliköz, N. (2003).** Öğretmen adaylarının genel öğretmenlik davranışları açısından kendilerine yönelik yeterlilik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 427-439.
- European Commission. (2013).** *Supporting teacher competence development for better learning outcomes*. European Commission Educational and Training.
- Fraefel, U., Bäuerlein, K., & Barabasch, A. (2017).** Assessing teacher candidates' professional competence for evaluating teacher education programs: The case of German-speaking Europe. V. X. Wang içinde, *Handbook of Research on Program Development and Assessment Methodologies in K-20 Education* (s. 418-442). Hershey, PA: IGI Global.
- İyison, G. ve Onur-Sezer, G. (2017).** Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile ilkökul öğretmenlerinin yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (50), 528-542.
- Kahramanoğlu, R. ve Ay, Y. (2013).** Sınıf öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 285-301.

- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007).** İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 73-84.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008).** Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 70-97.
- Karakuş, İ. (2017).** Öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, (9), 361-377.
- Kararmaz, S. ve Arslan, A. (2014).** İlköğretim İngilizce öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği özel alan yeterliklerine ilişkin algılarının belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 203-232.
- Karasar, N. (2012).** *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel yayıncılık.
- Kaya, H. İ. ve Demir, Ö. (2014).** Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri hakkındaki görüşlerinin bilişsel koçluk yaklaşımı bağlamında incelenmesi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 67-92.
- Kobalia, K., & Garakanidze, E. (2010).** The professional competencies of the 21st century school teacher. *Problems of Education in The 21st Century*, (20), 104-108.
- Lawrence, A. A. & Veena, K. (2012).** Improving teacher competency through ICT. https://www.academia.edu/1462066/ICT_AND_TEACHER_COMPETENCIES adresinden 30.06.2018 tarihinde alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017).** *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. Ankara: Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2005).** *Attracting, developing and retaining effective teachers*. Paris: OECD publications.
- Özer, B. ve Gelen, İ. (2008).** Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 39-55.
- Pantić, N., & Wubbels, T. (2010).** Teacher competencies as a basis for teacher education – Views of Serbian teachers and teacher educators. *Teaching and Teacher Education*, 26(3), 694-703.

- Roelofs, E., & Sanders, P. (2007).** Towards a framework for assessing teacher competence. *European Journal of Vocational Training*, 40(1), 123-139.
- Seferoğlu, S. S. (2004).** Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri açısından kendilerini değerlendirmeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 131-140.
- Seferoğlu, S. S. (2004).** Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, (58), 40-45.
- Şeker, H., Deniz, S. ve Görgeç, İ. (2005).** Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlikleri üzerine değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (42), 237-253.
- Şişman, M. (2009).** Öğretmen yeterlilikleri: Modern bir söylem ve retorik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 63-82.
- Taşar, H. H. (2012).** İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin mesleki yeterlik algılarının incelenmesi (Adıyaman ili örneği). *Verimlilik Dergisi*, (4), 67-77.
- Taşgın, A. ve Sönmez, S. (2013).** Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, (3), 80-90.
- Yeşilyurt, E. (2011).** Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerine yönelik yeterlik algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 71-100.